

Český zápas

Týdeník Církve československé husitské

Ročník: 103

číslo: 2

8. ledna 2023

Cena: 12 Kč

Církev jako organizace a autorita Ducha Kristova

Organizace a instituce je součástí každé lidské společnosti a lidského seskupení. Aby mohlo existovat a fungovat, potřebuje organizovanost a instituční prvky. Instituční prvky jsou nezbytné i pro církev žijící a působící v tomto světě. Mohou se vyskytovat tendence popírat smysluplnost organizace a hledat jiný model církve jako určitého zájmového seskupení. Zájmové společenství je sice zábavnější a kolegiálnější, ale na druhé straně lidé v něm pociťují menší odpovědnost. Organizace znamená nejen společně sdílený zájem, ale i odpovědnost. V případě církve je tím dané její poslání, ale i společně nesená odpovědnost. Skutečná autorita spočívá v převzetí odpovědnosti. Jestliže naše církev má od počátku zřetelnou organizační stavebnost, tak to současně znamená vědomí odpovědnosti, se kterou má být rozhodování i v církvi spojeno. Samo členství – uskutečňované, má být a je výrazem odpovědnosti v ochotě přijmout úkol a službu zvolením v orgánu náboženské obce. Organizační struktura církve vyznačuje oblasti odpovědnosti v náboženské obci, v diecézi a celku církve.

Ideálem je v církvi takové uspořádání, které by se blížilo Božímu království a bylo naplněno dokonalým společenstvím lásky. Ale lidé nejsou mnohdy pro Boží království ani zralými ani připravenými. V křesťanských církvích se setkáváme s různými organizačními podobami – výrazně hierarchickými, monarchickými, episkopálními nebo demokratickými, které jsou označovány jako presbyterní ve smyslu autority a odpovědnosti volených laiků z obcí.

Řád a organizační stavebnost vyjadřuje určité teologické pojetí a sebeepochopení církve.

V Církvi československé husitské hovoříme o presbyterním uspořádání s episkopálními prvky. To znamená, že nositelem autority je Boží lid jako celek, včetně laiků, mužů i žen. Biskupové mají předně funkci duchovních pastýřů a nemohou rozhodovat sami bez laiků. Monarchie a hierarchie je vlastní Církvi římskokatolické. I když vidíme, že v současné Církvi římskokatolické v rámci synodálního procesu zahájeného v říjnu roku 2021 má být posílen význam laiků. V protestantských církvích jsou součástí organizační struktury

demokratické prvky, které mají odrážet novozákonní bratrství. S hledáním dokonalého modelu uspořádání se setkáváme u řeckých filozofů, například u Aristotela. Aristoteles mluví o monarchii, aristokracii a demokracii.

Každý z těchto tří způsobů vládnutí má v sobě rizika. Monarchie může vést k tyranii, aristokracie k oligarchii a demokracie k anarchii (*Aristoteles, Etika Nikomachova*, s. 193-194).

V naší církvi byl v organizačním uspořádání od počátku patrný demokratický rys. Demokracie je volba, možnost volby. V naší církvi se volí zástupci, volí se představitelé a rozhoduje se tak ve shromáždění. Nejde o přímou demokracii, ale spíše o „zastupitelskou“. Projevujeme důvěru těm, kteří jsou zvoleni a kteří nás zastupují v jednotlivých církevních orgánech a službách. V církvi se prolínají zásady dobrovolnosti a povinnosti, vyplývající ze služebních a pracovních vztahů. Jakkoli je slovo povinnost nepopulárním, přesto je to biblický výraz. „Jsme jenom služebníci neuziteční, vykonali jsme jen to, co jsme měli vykonat, co jsme byli povinni učinit“ (L 17,10).

Nad lidským uspořádáním, úřady a řády je živá autorita Boží, v naší církvi označovaná jako Duch Kristův. O „Duchu Kristovu“ hovořil Karel Farský. S tímto výrazem se setkáváme ve starší i novější teologii, v řadě textů teologické a duchovní literatury.

O autoritě Ducha Kristova psal ekumenický teolog Hans Küng. „Křesťanský život je život v Kristově duchu. A život v Kristově duchu, to je život podle Kristova vzoru“ (*Küng H., V co věřím*, cit. s. 174). V knize prof. Tomáše Halíka „Odpoledne křesťanství“ čteme: „Církev je církvi Kristovou natolik, nakolik v ní působí Kristův Duch. „Kdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho“ (Ř 8,9) (*Odpoledne křesťanství*, cit. s. 94). O Duchu Ježíše Krista mluví často Jan Amos Komenský ve svých spisech i dopisech. Duch Kristův je duch pokory, lásky, pokoje a tichosti (Srov. *J. A. Komenský, Rozjímání o křesťanské dokonalosti*. In: *Studnice útěchy*, s. 20).

Tento Duch Kristův nemá být předmětem teologické spekulace, ale především realitou žitou v naší církvi.

Tomáš Butta

Živý betlém v Ostravě-Svinově

V pondělí 19. prosince 2022 jsme se opět sešli u živého betléma. Dopoledne jsme přivítali žáky mateřské školy a vybraných tříd školy základní. Vše jsme již připravili s menším předstihem: venkovní výzdobu v sobotu a interiér Husova sboru po nedělní bohoslužbě. Tým pod vedením br. předsedy rady starších Antonína Čelustky se tentokrát potýkal především se sněhovou nadílkou a mrazem, který zalézal pod kůži. Nakonec se podařilo téměř půl metru sněhu odházet na celém prostoru před farou včetně přístupových cest, aby návštěvníci mohli k betlému vůbec přijít. Veškerá námaha stála za to! Žáci si vypočetli příběh o narození Mesiáše, koledy zpívali s housličkami, na které obětavě hrála sestra Dagmar Štěpánová. Jako výtvarnice také zhotovila pro náš kostel již čtyři betlémy, každý z jiného materiálu! A v době covidu se přidal br. předseda, když vyrobil doma betlém dřevěný. Tak máme reprezentativní výstavu z čistě vlastních zdrojů!

Večerní pásmo začalo v 17 hodin hlasem zvonů. Poté Jan Zacios zahrál na baskřídlovku *Adeste fideles*, bratr biskup pronesl slovo k betlému a již hrála koledy kapela *Od zdi ke zdi*. Dagmar Štěpánová následně přednesla vánoční příběh a baskřídlovka všem zahrála *Tichou noc*. Zvuk se kouzelně táhnul prostranstvím a dál... Závěr opatřila opět kapela *Od zdi ke zdi*.

Sluší se poděkovat za mnohaletou pomoc manželům Peterovým, kteří vždy obětavě propůjčí k dispozici ovečky Bertika a Uršulu. Členům již zmíněného přípravného týmu, který zajišťuje nejen kulisy včetně nezbytného osvětlení (Stanislav Hejduk ml.), ale i občerstvení a vše spojené s organizací. Ti, kteří přijali role Marie, Josefa a archanděla Gabriela, tak učinili s pokorou a radostí, byť mráz byl i vůkol nich. Rozzářené oči dětí a zvědavé otázky, při kterých se dospělí musí vnitřně poušmat, jsou nám nejkrásnější odměnou. Asi to shrnuje mail od návštěvníka: *Včera jsem šel vnukovi ukázat živý betlém u kostela a moc se nám tam oběma líbilo. Byla to ta pravá vánoční atmosféra. Děkuji.*

A já váženým spolupracovníkům také děkuji. Všem lidem dobré vůle pak vyprošuji ze Svinova Boží pokoj a požehnání!

Tomáš Chytil

„Co rozumíte svobodou svědomí?“ ...aby došlo se v životě veřejném i soukromém k uplatnění zásady, že se nikomu nemá z jeho dobrého přesvědčení, zejména v ohledu víry a náboženského přesvědčení, ničeho vnucovati a ničeho brát. Na příklad: účast na službách Božích v církvi římsko-katolické vynucovaná hrozbou smrtelného hříchu, přijímání svátostí stejně vynucované, povinná účast dětí na službách Božích ve škole... Církev československá má v tomto ohledu své příslušníky nejen vychovávat takovým způsobem, aby celý jejich náboženský život byl radostně dobrovolným výrazem vnitřního přesvědčení, nýbrž, aby dovedli stejné svobody přát i svým spoluobčanům jiného vyznání, tedy zdůrazňuje náboženskou snášenlivost...“

„Hodláte zavést svobodu i při výkladu Písma svatého?“ „Ano. Církevní zákon zajisté stanoví bude osnovu náboženské výchovy a výchovy na základě Písma svatého, avšak svobodné přesvědčení jednotlivcov nesmí touto osnovou trpěti újmy, tak že by jiný výklad byl mu vykládán ve zlé. V tomto bodě odchylujeme se podstatně od zákonů vydaných směrem tridentským...“

„Jak vlastně hodláte slaviti služby Boží?“ „Řád bohoslužebný zůstane zatím tak, jak odpovídá nynější duši českého katolického lidu, v podstatě nezměněný. Tedy nejen mše svatá, ale i udílení ostatních svátostí. Ovšem, že z obřadů odstraněno bude vše, co je v nesouhlasu se vkusem nebo se zásadami svrchu vytyčenými a zejména, co by uráželo české cítění. Bude obnoveno v duchu demokratickém.“

„Jak hodláte upravit otázku celibátu duchovenstva?“ „Otázka tato je zodpověděna již tím, co řečeno nahoře. Stojíce na zásadě svobody svědomí a tedy i svobody osoby, nemůžeme nikomu brániti, chce-li žít se celibát. Jsme přesvědčeni, že naše církev bude mít vždy také duchovní neženaté, kteří celibát budou opravdu zachovávat.“

„A jak pohlížíte na klášternictví?“ „Není vás tajno, že naše snahy docházejí četných sympatií i v českých klášteřích. Že i klášterní život v Církvi československé může mít místo, je samozřejmo. Ovšem jen klášterní život aktivní, užitečný i v zájmu veřejném a bez pouta, tzv. věčných slibů pro celý život.“

Z rozhovoru s dr. Karlem Farským otištěním v *Právu národa*, ročníku III, č. 2, 15. ledna 1920

Není hvězda jako hvězda

Ve starověku byla víra ve hvězdy velmi rozšířená. Mnozí věřili, že život každého člověka probíhá pod vlivem jeho hvězdy. Izrael tuto víru nesdílel. Ani my tuto víru nesdílíme – s jedinou výjimkou. Jedna hvězda má zvláštní význam: betlémská hvězda. Cestou do Čelákovic jsem se jednou posadil po levici mladé ženy, která studovala nějaký časopis. Obrátila se ke mně: „Pane, pod jakým znamením jste narozený? Nechcete si přečíst horoskop k tomu znamení?“ – „To nemám zapotřebí,“ odvětil jsem. „Můj život je pod ochranou té nejlepší hvězdy, té betlémské. Když jsem poznal Ježíše, stal se on hvězdou, která mne vede životem. Teď už nepotřebuji horoskop. To je přece jen takový hokus

pokus, který nic neznamená.“ Tři muži z daleké země se vydali na cestu a oklikou přes královský dvůr Herodův našli dítě, kvůli němuž, jak věřili, vzplála hvězda. Vzdali mu poctu, přinesli mu dary, dali najevo, že se podrobují jeho panství. Vzdělaní muži klečí před dítětem. Hvězdopřavci, mágové – což není astrologie magií? – klečí před živým Bohem. I v tom je smysl Vánoc. Lidé z východu i ze západu, z jihu i ze severu se v těchto dnech sjednocují v tom, že – každý svým způsobem – ve své obci prozpěvují: „Narodil se Kristus Pán.“ To jsou Vánoce. Mágové z daleké východní země potřebovali hvězdu, která jim ukázala cestu k Dítěti v jeslích, ke Spasiteli světa. I my užíváme

hvězdu jako symbol Vánoc. V našem sboru Ježíše Knížete míru v Suchém Vrbném a ještě za mého farářování u sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí jsme nad jesličky umísťovali plastickou hvězdu, jaké vyrábějí v Jednotě bratrské v Ochranově. Mnozí lidé, zejména v Německu, umísťují hvězdy anebo světla do oken svých příbytků. Nikoliv proto, aby kolemjdoucím dali najevo, že tu bydlí křesťané, že by tím chtěli vyznávat Krista, nýbrž prostě proto, že se jim to líbí. Řadu let jsme prožili ve znamení hvězdy. Byla rudá. Nepřinesla nám mnoho dobrého. Od nacistického hákového kříže nás pomohla osvobodit i armáda, která měla na svých vozidlech také hvězdu. Ta byla bílá. Obě byly pěticípé. Existuje ještě jiná hvězda. Ta je šesticípá. Tvoří ji protnutí dvou

trojúhelníků. Šestí cípy symbolizuje šest dnů stvoření a uprostřed dokonale vyvážené hvězdy nalézáme střed, symbol dne odpočinku, dne zvláštního Božího požehnání. Tato hvězda odráží smlouvy uzavřené mezi Bohem a lidmi; Bůh je reprezentován trojúhelníkem směrem dolů k lidem a lidé trojúhelníkem směřujícím vzhůru jako sepnuté ruce těch, kteří v modlitbách upínají svou mysl k Bohu. Magen David, jak je tento hexagram nazván hebrejsky, symbolizuje Ježíše Krista, který vzešel z rodu krále Davida a který

o sobě praví: „Já, Ježíš, posílám svého posla, aby vám to dosvědčil po všech církvích. Já jsem potomek z rodu Davidova, jasná hvězda jitřní.“ (Kraličti: já jsem kořen a rod Davidův; Zj 22,16) Jsme připraveni vysvětlit každému, kdo se nás zeptá, co znamenají ty trojice koleček, které se tu a tam objeví, anebo co znamenají ona tajemná písmena K+M+B+2023 na zárubních některých dveří či jaký význam má hvězda na vlajce státu Izrael? A nevynechejme při tom ani Heroda, který usiloval o bezživotí Dítěte, ani námahu oněch mužů, spojenou s hledáním, jejich naději a důvěru, že navzdory tak chudobným a primitivním okolnostem to je právě to Dítě, které hledali a v něm naději tohoto světa.

Z myšlenkové dílny
Josefa Špaka

Velký Bože, ty kráčíš od věků do věků prostranstvím prozářeným soustavami svých světů, prostranstvím bez počátku a konce. Srdce naše se chvějí posvátnou závratí z nesmírnosti tvé, jako prach zviřeny tvou šlépějí.

Leč, ty chceš mít i nás, své děti, velikými, vždyť učinils člověka k obrazu svému.

Dej, ať v povznášejícím vědomí podobenství svého s tebou snažíme se rozum svůj zúšlechťovati a vůli zdokonalovati. Ať rozvíráme duše své novému a novému přílivu ducha tvého a všecko dobré, jemuž dá vzniknouti v myšlenkách našich, ať přes jakékoli nesnáze uskutečňujeme.

Věříme, že moc zázraků dals i nám, nám všem, kteří se nelekáme trnů a hloží vykázané nám země.

Nechť každá hodina života našeho ozve se úderem naší odhodlané vůle, vykazujíc čin - a razí cestu pralesem zdánlivých nemožností! Nechť jsme dítky tvé mocné a silné, vítězové nad malověrností!

Velká díla lidských pokolení, myšlenky to vůli ve skutečnost vtělené, nechť k nám volají, aby jeden každý se snažil poznati a rozmnožiti k oslavě tvé hřivnu, kterou jsi mu světil...

Věra Pádovská, ČZ 23, 1932

Z kazatelského plánu

Zrod Církve československé husitské

Všechny národy, tvoje dílo, se ti přijdou klanět, Panovníku, budou oslavovat tvoje jméno, protože jsi veliký a konáš divy; jedině ty jsi Bůh.
(Žalm 86,9-10)

První čtení z Písma: 2. Paralipomenon 5,6-7.13-6,2

Tužby o slavnostech církevních:

2. Aby naši církev po cestách své čisté pravdy vedl, v bratrské lásce, zbožnosti, poslušnosti a kázni utvrzoval a učinil z ní úrodnou svou vinici, modleme se k Hospodinu.

3. Aby ve všem duchovenstvu našem sobě věrné služebníky a církvi věrné pastýře a kněze milostí svou posvěcoval, modleme se k Hospodinu.

Modlitba před čtením ze sv. Písma:

Bože všemohoucí, ke tvé poctě oslavujeme výročí vzniku Církve československé husitské. Vzdáváme ti díky za obecenství věřících, kteří ti sloužili a slouží v jejích sborech. A prosíme tě, aby všichni hledající našli v církvi tebe a byli zde naplněni radostí a pokojem! Svým svatým Duchem nás osviť, ať slyšíme slova Ježíše Krista, našeho Pána. Amen.

Druhé čtení z Písma: 1. Korintským 3,9-11.16-17

Evangelium: Jan 2,13-22

Verše k obětování: Sírachovec 24,14.17

Verš k požehnání: 1. Petrův 2,5

Modlitba k požehnání:

Bože všemohoucí, ke své slávě buduješ věčný příbytek z kamenů vzácných a živých. Pomoz nám, aby vše, čím ti sloužíme v tvé církvi, bylo provázeno tvým požehnáním! Prosíme o to ve jménu Ježíše Krista, našeho Pána. Amen.

Vhodné písně: 111, 112, 123, 161

Nad Písmem

Nový chrám Kristova Těla

J 2,13-22

Byly blízko židovské Velikonoce a Ježíš se vydal na cestu do Jeruzaléma. V chrámu našel prodavače dobytka, ovcí a holubů i penězoměnce, jak sedí za stoly. Udělal si z provazů bič a všechny z chrámu vyhnal, i s ovcemi a dobytkem, směnárníkům rozházal mince, stoly zpřevracel a prodavačům holubů poručil: „Pryč s tím odtud! Nedělejte z domu mého Otce tržiště!“ Jeho učedníci si vzpomněli, že je psáno: „Horlivost pro tvůj dům mne stráví.“ Židé mu řekli: „Jakým znamením nám prokážeš, že to smíš činit?“ Ježíš jim odpověděl: „Zbořte tento chrám a ve třech dnech jej postavím.“ Tu řekli Židé: „Čtyřicet šest let byl tento chrám budován, a ty jej chceš postavit ve třech dnech?“ On však mluvil o chrámu svého těla. Když byl pak vzkříšen z mrtvých, rozpomenuli se jeho učedníci, že to říkal, a uvěřili Písmu i slovu, které Ježíš pověděl.
Jan 2,13-22

Janovo evangelium vzniklo na sklonku prvního století po Kristu se zahrnutím historické paměti dvou generací křesťanů. Zvolený evangelní text (Jan 2,13-22) nás uvádí do prostředí obcí církve osmdesátých a devadesátých let prvního století, kdy z Říma vládli své velké říši císařové Flaviovské dynastie, panující mezi lety 69–96. Upevnili hospodářsky říši a na východě ji bránili proti Parthům. Tradice spojila vznik evangelia s Efezem. Již syrský biskup Ignatius z Antiochie (zemřel přibližně r. 110) evangelium znal.

Podstatným teologickým cílem evangelia bylo představit Ježíše jako Božího Syna, Slovo, jež se stalo Tělem a novým chrámem Božím: „Já a Otec jedno jsme.“ (Jan 10,30), „Kdo vidí mne, vidí Otce.“ (Jan 14,9). Ježíš v synovském poměru k Bohu nepromlouvá jen do konkrétní dějinné situace svých učedníků, ale také před nimi rozhodně jedná. Tím obojím je vede k jistotě, že nejsou v mocné světové říši sami. Předává jim historickou zkušenost vyvoleného židovského národa přenesenou do počátku dějin raných křesťanských obcí.

Náš evangelní text zachycuje Ježíše jako usilujícího o očistění Chrámu, jednajícího s rozhodností podle starozákonního textu „Můj dům se bude nazývat domem modlitby pro všechny národy.“ (Iz 56,7). U Jana se tak děje na počátku Ježíšova veřejného vystupování. Ježíš vstou-

pil na prahu Velikonoc do jeruzalémského chrámu, aby zde jednal důsledně jako ten, kdo jednání prodavačů zvířat a penězoměnců na nádvoří Chrámu vnímá jako zcela pochybné: „Nedělejte z domu mého Otce tržiště!“ Svým vystoupením Boží Syn narušil provázanost prodeje s nádvořím Chrámu a následně vyvolal nepřítelství velekněžských kruhů vůči sobě. Janovo evangelium, často pokládané za převážně duchovní a málo blízké historické realitě, zde příslušná fakta podává střízlivě a věcně.

Ježíšovo vystoupení vůči prodavačům zvířat a penězoměncům není projevem pouhé lidské nespokojenosti a s ní spojené rozhodnosti k činu. Obchod v prostoru svázaném s přítomností jeho Otce byl pro Syna více než pohoršujícím. Chrám je mu i jedinečným prostorem modlitby. Perikopa evangelia je podstatnou součástí Janovy teologie nového chrámu Kristova Těla. Popisem Ježíšova zásahu proti obchodníkům autor evangelia otvírá dobovým křesťanským obcím cestu vedoucí k neviditelné realitě spásy, po Kristově smrti a vzkříšení začínané v novém chrámu Kristova Těla – církvi. Spásná Boží záchrana člověka v Kristu je podle této teologie uskutečňovaná zde v pozemském životě v dobových obcích křesťanů: „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (J 3,16).

Církev československá husitská vznikla 8. ledna 1920 z jednání Klubu reformních kněží, radikálního křídla Jednoty katolického duchovenstva československého. Při jejím vznikání se střetly v srdci Evropy mocné síly konfesní diferenciace, k působivosti nastavené církevním vývojem v Čechách v předcházejících dvou stoletích. Teologické i politické důsledky vzniku nové církve se staly součástí náboženského soužití konfesí v Čechách, na Moravě i na Slovensku po větší část 20. století.

S užitím předešlé evangelní argumentace je možno konstatovat, že zakladatelé CČSH opouštěli starý chrám původní konfesní víry a rozhodli se být součástí nového chrámu Kristova Těla, nového života i nových konfesních dějin. Symbolika nového chrámu a nového života po desítky let výrazně formovala bohoslužebný, duchovní i věroučný život věřících CČSH. Mnohé hodnoty ze života první generace CČSH byly v době totality v české společnosti vědomě zamlčovány či zkeslovány. I dnes je třeba navozovat vůči této generaci postoje vyhýbající se jednostrannostem, odstraňovat řadu předsudků. Pro CČSH platilo již v počátcích a platí i dnes: „Amen, amen, pravím vám, kdo slyší mé slovo a věří tomu, který mě poslal, má život věčný a nepodléhá soudu, ale přešel již ze smrti do života.“ (Jan 5,24). **Jaroslav Hrdlička**

Bože, Cesto našeho putování dějinami,
učinil jsi nás ke svému obrazu a obnovuješ svou milostí.

Shlédni na nás a ochraňuj nás v dobách dobrých i zlých, abychom byli tvou církvi.

V Kristu, našem Pánu. Amen.

Pozvání ke společným modlitbám v rámci Týdne modliteb za jednotu křesťanů

Od 18. do 25. ledna 2023 se budou církev a křesťanská společenství tak jako každý rok setkávat ke společným modlitbám. Texty pro tento čas byly vytvořeny ve Spojených státech amerických Minnesotskou radou církví a jejich hlavním tématem je bolest rozdělení mezi lidmi různých ras. Právě rasové otázky považují totiž americké církve za jednu z hlavních příčin vzájemných napětí.

Martin Luther King pronesl mimo jiné tento známý výrok: „*Je jednou z tragédií našeho národa, jednou z hanebných tragédií, že nedělní jedenáctá hodina dopoledne patří mezi časy, kdy se segregace v křesťanské Americe projevuje velice silně, ne-li dokonce nejsilněji.*“ Ano, nejčastější doba nedělních bohoslužeb mnohdy není příležitostí ukázat jednotu křesťanů, ale spíše jejich rozdělení, a to jak podle hranic rasových a sociálních, tak těch denominačních.

Letošní biblickou inspirací je proto s problematikou spravedlnosti a roz-

dělení související verš z knihy proroka Izajáše: „*Učte se činit dobro. Hleďte právo*“ (Iz 1,17).

Izajáš žil v Judsku v 8. století př. Kr. Šlo o závěr období velkého hospodářského úspěchu a politické stability jak Izraele, tak Judy. Způsobila ho slabost tehdejších „velmocí“, Egypta a Asýrie. Zároveň to ale bylo období, kdy v obou královstvích bujela nespravedlnost, nerovnost a společenské rozdíly.

V tomto období také vzkvétalo náboženství jako rituální a formální vyjádření víry v Boha, soustředěné na chrámové dary a oběti. V čele formálního a rituálního náboženství stáli kněží, kteří zároveň těžili ze štědrosti bohatých a mocných.

Vzhledem k fyzické blízkosti i provázanosti královského paláce a Chrámu se moc a vliv soustředily téměř výhradně na krále a kněze, přičemž nikdo z nich se většinou nezastával těch, kdo trpěli útlakem a nespravedlností. V tehdejších světonázoru (který se v dějinách neustále opakuje) byli bohatí a ti, kdo přinášeli

mnoho obětí, spatřováni jako dobří a Bohem požehnaní, zatímco ti, kdo byli chudí a nemohli přinášet oběti, byli chápáni jako zkažení a Bohem prokletí.

Do tohoto prostředí promluvil Izajáš a snažil se probudit vědomí judského lidu, aby si pravdivě uvědomil vlastní situaci. Izajáš soudobou religiozitu necitil jako požehnaní,

ale viděl v ní hnisající ránu a svato-krádež před Všemohoucím.

Nespravedlnost a nerovnost působily roztržité a nejednotu. Prorok tedy odsuzuje politické, sociální i náboženské struktury a také pokrytectví situace, v níž se přinášejí oběti a zároveň se utlačují chudí. Energičtí vystupují proti zkorumpovaným vůdcům a ve prospěch znevýhodněných, přičemž základ spravedlnosti a práva vidí jedině v Bohu.

Izajáš nás učí léčit neduhy dnešní doby; zdůrazňuje, že před Boha se

není možné postavit bez ochoty prosazovat spravedlnost, zakročit proti násilníkům a snahy pomoci každému, kdo je marginalizován, kdo je na okraji společnosti nebo kdo je společností opovrhován.

Izajáš ve své době vyzval Boží lid, aby se společně učil činit dobro, hledal právo, společně bránil utlačované, společně se zastával sirotků a přimlouval se za vdovy. A prorokova výzva platí také pro nás a dnes. Jak můžeme žít coby

Dokončení na str. 4

Žádné náboženství není ostrov

- Před 50 lety zemřel Abraham Joshua Heschel

Dnes, 23. prosince 2022, uplyne padesát let od smrti Abrahama Joshuy Heschela, jednoho z nejvýznamnějších židovských myslitelů dvacátého století. Ačkoli vyrůstal ve zbožné chasidské pospolitosti, rozhodl se pro „světšká“ studia na univerzitě v Berlíně. Stal se v důležitém slova smyslu „občanem dvou světů“, světa židovské duchovní tradice na jedné straně a světa osvícenského sekulární kultury na straně druhé. Svě životní poslání nalezl ve zprostředkování dorozumění mezi těmito dvěma světy.

Narodil se 11. ledna 1907 ve Varšavě ve významné chasidské rodině. Mezi jeho předky najdeme nejslavnější postavy východoevropského chasidismu, jako byli Magid z Meziríče, Levi Jicchak z Berdicheva nebo Izrael z Ružinu. Rodinné prostředí tradiční chasidské zbožnosti bylo pro hloubavého mládence trochu těsné, proto se proti němu v jistém smyslu vzbouřil. Po absolvování tradičního židovského vzdělání v ješivě, završeného rabinskou ordinací, vystudoval také liberální „Hochschule für die Wissenschaft des Judentums“, po jejímž absolvování získal druhou, tentokrát liberální rabínskou ordinaci.

Zároveň studoval na univerzitě v Berlíně, kde v roce 1934 obhájil doktorskou práci o hebrejských prorocích. V roce 1937 ho židovský filosof Martin Buber (1878–1965) povolal do Frankfurtu nad Mohanem, aby po něm Heschel převzal vedení tamní pověstné vzdělávací instituce „Jüdisches Lehrhaus“.

V roce 1938 byl Heschel deportován z Německa do rodného Polska, kde krátce učil na varšavském Institutu judaistiky. V témže roce, pouhých šest týdnů před invazí německé armády do Polska, se mu podařilo uprchnout do Londýna. Posléze přesídlil do USA, kde od roku 1940 přednášel na liberální „Hebrew Union College“ v Cincinnati. Od roku 1946 až do své smrti v roce 1972 pak působil na „Jewish Theological Seminary“ v New Yorku jako profesor židovské etiky a mystiky. Zemřel 23. prosince 1972.

V Heschelově rozsáhlém díle se vzhledem k jeho dvojímu vzdělání jedinečným způsobem prolíná vroucí niternost židovské mystiky s výzvami a hledisky osvícenské vědecké racionality. Vzhledem k tomu, že v mládí na vlastní kůži zakusil projevy lidového antisemitismu a později jen o vlasek unikl deportaci do koncentračního tábora, stalo se jedním z trvalých motivů Heschelova myšlení trauma spojené s utrpením židovského národa v době druhé světové války.

Heschel nebyl akademickým učením v obvyklém slova smyslu. Tváří v tvář hroznému zpochybnění hodnoty a důstojnosti lidského života

v událostech druhé světové války opustil čistě akademický způsob života a působil jako aktivista. A zdaleka ne jen mezi svými souvěrci. Zapojoval se do rozhovorů s představiteli křesťanských církví, jako zástupce Amerického židovského výboru se v roli poradce účastnil Druhého vatikánského koncilu a měl přímý vliv na utváření katolické nauky o mezináboženských vztazích. Po boku svého přítele, baptistického teologa Martina Luthera Kinga (1929–1968), se zapojil do boje za občanská práva Afroameričanů. Vystupoval veřejně proti válce ve Vietnamu, angažoval se ve veřejných debatách o americkém školství, o výchově mládeže, o etických předpokladech zdravotnické péče a v řadě dalších oblastí. Nejhlubší motivy Heschelova působení byly ovšem ryze duchovní. Byl přesvědčen, že zásadní zpochybnění hodnoty a důstojnosti lidského života v prostředí západní kultury, jak se projevilo v apokalypse druhé světové války, má hluboké historické kořeny. Podle Heschela uzrává v plynových komorách vyhlazovacích táborů dlouhodobý proces dalekosáhlé duchovní krize euroamerické civilizace. Západní člověk postupně ztrácí smysl pro svatou Přítomnost v dějinách, tím ale zároveň ztrácí také smysl pro posvátnou hodnotu lidského života.

Nezčizitelná důstojnost lidského života se totiž hroutí, je-li zbavena svého teologického odůvodnění: člověk je nadán důstojností proto, že je nositelem Božího obrazu, že je tedy ze své podstaty „svědkem Boží svatosti“. Je-li ovšem zpochybněn a zapomenut Bůh, je otázkou času, kdy bude zpochybněn a znevážen také člověk. Je-li popřena či zapomenuta posvátnost Nebes, bude nevyhnutelně časem odmítnuta také posvátnost lidského života. Civilizace dospěje do stadia, kdy nikomu nebude nic svaté. Z tohoto Heschelova přesvědčení vychází i jeho pojetí cesty k nápravě: je třeba napřít veškeré úsilí k dosvědčování svaté Přítomnosti v lidském světě. Je třeba bojovat proti „zapomenutosti Boha v dějinách“ – nejen z čistě náboženských důvodů, ale v zájmu záchrany lidství jako takového.

I proto se Heschel jako židovský filosof pokouší o zprostředkování židovské duchovní tradice nežidovskému světu. Proto se jeho knihy obračejí na nejširší publikum, nejen na židovské čtenáře. Proto nepíše nesrozumitelné akademické elaboráty, ale čtenářsky přístupná, čtivá pojednání o důležitých duchovních a filosofických otázkách.

Ano, Heschelovy texty se vyznačují vysokou literární kvalitou. Z několika jeho knih se staly světové bestsellery. Jeho práce jsou inspirující a provokativní, mají překvapivě silný poetický náboj. Mnozí čtenáři popisují setkání s Heschelovými knihami jako svého druhu iniciační zkušenost. Heschel nenudí, nementoruje, nepoučuje. Zároveň nikdy nemluví „neutrálně“, daleko častěji zve a vyzývá, přesvědčuje a dosvědčuje, jako potomek a věrný žák chasidských mistrů „plane svatým plamenem“. Dává čtenáři nahlédnout do vlastní niterné zkušenosti.

Mimo židovské prostředí jsou daleko nejznámější ty Heschelovy práce, které se pohybují na oborovém rozhraní filosofie náboženství a svěbytné židovské antropologie (*Man is not alone. A Philosophy of Religion; Člověk není sám. Filosofie náboženství*, dále *God in Search of Man. A Philosophy of Judaism; Bůh hledá člověka. Filosofie judaismu*, dále *Who is Man – tato práce vyšla roku 2017 v nakladatelství OIKOYMENH pod názvem *Kdo je člověk**). Do téže kategorie patří také Heschelova studie, věnovaná šabatě a jeho významu pro současného člověka (*The Sabbath. Its Meaning for Modern Man*, tato kniha vyšla roku 2009 v nakladatelství Academia pod názvem *Šabat. Jeho význam pro současného člověka*). A do této kategorie patří také Heschelova práce věnovaná modlitbě *Man's Quest for God. Studies in Prayer and Symbolism*, jejíž český překlad, nazvaný *Člověk hledá Boha*, vyšel v roce 2018 v nakladatelství Vyšehrad.

Podstatným prvkem Heschelovy osobité filosofie náboženství je jeho pojetí Boha, inspirované duchovní tradicí východoevropského chasidismu a jeho staršího inspiračního zdroje, jímž je luriánská kabaala. Bůh

Pokračování na str. 4

Vánoce nekončí

Vánoční období neskončilo Vánoce. Vánoční „Sláva na výstěch Bohu a na zemi pokoj“ není dojemnou frází, kterou zapakujeme do krabice spolu s ozdobami vánočního stromku do příštích Vánoc. Je to program pro náš rodinný i církevní život, naše zaměstnání, pro soužití národů i ras. Má tento program vyhlídky na úspěch?

Zajisté! Jan to vyjadřuje jazykem své doby: Slovo se stalo tělem. Boží slovo na sebe vzalo podobu Ježíše Krista a už to není žádný kultický či filosofický pojem, nýbrž slovo „z ulice“. Už to není fúdní strava pro několik znalců filosofie, religionistiky nebo teologie. Ježíš si je přivlastnil. Zastával je celým životem. Nyní máme někoho, kdo nám překládá každé Boží slovo do naší každodenní skutečnosti. Je tu někdo, kdo bere Boží slovo smrtelně vážně. A vzít Pána Boha za slovo znamená pro Ježíše docela konkrétně ujmát se lidí v jejich trampotách, zajímat se o asociální a zkorumpované celníky, o opovrhované Samařany, o ty, kteří ztratili šanci nastoupit novou cestu, kteří nevědí jak dál a mohou jen konstatovat: mám zkažený život.

Je tu pro uvědomělé i neuvědomělé ateisty, jimž jsme my, teologové rozmělnili Pána Boha k nepoznání do spousty cizích slov a zavřeli jsme ho do chrámových svatostánků.

Ježíš restauruje, mění pokřivený obraz Boha tím, že jí s lidmi, se kterými by si nikdo nesedl za stůl. S neoblíbenými jedná laskavě. Oblíbenost lidí nespojuje s krásou, zdravím, s výkony, jaké podávají, nebo s mravními zásadami, dle kterých žijí. A takto vyloučený a do praxe uvedený Bůh mění lidi a poměry. „Slovo se stalo člověkem.“ To není důvtipná, vynalézavá formulka, nýbrž skutečnost, kterou tehdejší lidé prožívali a prožívají

i nesčetní současníci tělesně i duševně, na vlastní kůži.

Bylo by krásné, kdybychom teď mohli říct „Amen“. Při pohledu do světa a do našeho vlastního života nám však uvízne v hrdle. Vždyť co všechno ještě pozorujeme u sebe i kolem sebe: kolik neschopnosti praktikovat lásku tam, kde se lidé nenávidí. Jak jsme neochotni odpusit, kde se vzájemně urazíme, zasednout spolu ke stolu, když vypukne spor. O tom mohl už Jan tehdy zpívat svou píseň: „On byl to pravé světlo... ale svět ho nepoznal. Přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali.“

Co to má znamenat? Je to snad doznání, že poslední Boží pokus byl unáhlený? Že všechno riskoval a ztratil? Neznámená to rezignované pokrčení ramen těch, kteří tvrdí: „Není pro to vhodná doba“?

Kdyby tomu tak bylo, mohli bychom Vánoce definitivně zabalit. Vánoční doba by definitivně skončila. Nemusí tomu tak ovšem být, pokud správně porozumíme Janovu výroku na první poslech beznadějněmu. Pro lidi, kteří z tohoto pravého světla, které přicházelo do světa, zahlédli alespoň záblesk, se temnota stane výzvou k tomu, aby současnou realitu neuznali za definitivní. Jan nás chce zřejmě vyprovokovat a znamená stát se svědkem Ježíšovým ve světě, který je ochotný snést ho jen tehdy, když je odstaven na vedlejší koleji. Dáme se strhnout k takové svědecké službě?

Vlastně je to hloupá otázka. Jestliže jsme v Ježíši poznali Boží slovo učiněné člověkem, znamená-li tedy Ježíš pro nás víc než nedělní nebo vánoční luxus, jestli si z něj nevybíráme jen kusy, nýbrž důvěřujeme-li mu naprosto, pak jsme těmi vyprovokovanými, které strhnul svým příkladem. **Josef Špak**

Zprávy

Dlouho tu byl klid. Jdeme stezkou odvahy, říká hradecký biskup Pavel Pechanec

Na www.impuls.cz/regiony/kralovehradecky-kraj najdete rozhovor s hradeckým biskupem, bratrem Pavlem Pechancem o potřebě odvahy v loňském roce, válce a pomoci bližním a dalších aktuálních tématech. **red**

Jan Fingerland – Hebrejky

12. ledna 2023 od 18 hodin, Auditorium Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze, Maiselova 15, Praha 1, 3. patro.

Jaké byly ženy, o kterých se píše v Bibli? Co o nich říká samo Písmo, co židovská a křesťanská tradice a co o nich může povědět literární věda, historiografie nebo antropologie? O tom bude s Janem Fingerlandem, autorem knihy „*Hebrejky – Biblické matky, démonky, královny i milenky*“ hovořit hebraista Aleš Weiss. Vstupné: zdarma. Zve **redakce**

Představení *Ve dvě na Kodaňské* o vztahu Karla Čapka a Olgy Scheinpflugové můžete vidět 25. 1. od 19.30 hodin v divadle Mana.

PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Ježíšův křest (Mt 3, 13-17)

P	T	S	N	T	I	N	Á	R	B	E	N
R	I	J	E	Y	E	A	K	E	Ř	A	L
O	T	J	H	S	S	Ž	Í	Ř	B	Š	E
M	S	Í	O	A	T	K	V	E	E	Ý	T
L	U	T	L	R	A	O	Ř	N	N	S	I
U	P	H	U	Ř	D	T	U	A	T	T	T
V	I	Ř	B	A	Á	Á	V	P	I	Í	Ř
I	Ř	D	I	U	Ž	O	N	L	I	C	H
T	P	N	C	J	L	E	O	N	B	T	N
M	Á	C	H	E	I	Í	V	S	I	O	V
A	U	D	M	B	Y	T	T	Ž	Ý	J	
D	M	Ů	J	V	E	T	A	K	Í	Ř	M

Boží	milovaný	říkat
dát	můj	sestoupit
Duch	naplnit	Syn
hlas	nebe	třeba
holubice	nebránit	voda
Jan Křtitel	promluvit	vyvolit
jít	přijít	žádat
Jordán	připustit	
křest	řeka	

(Řešení z minulého čísla: Pověděli, co jim bylo řečeno)

Jana Krajčířiková

redakce

Žádné náboženství...

Pokračování ze str. 3

v tomto pojetí není nezúčastněný Vládcem vesmíru, povznesený nad veškeré stvoření. Není to „nehybný Hybatal“ („unmoved Mover“) aristotelského monoteismu. Naopak, je to „nejpohnutější Hybatal“ („the most moved Mover“).

Už v Heschelově mladistvé básnické tvorbě Bůh „plane svatým zanicením“, touží a prahne po člověku, trpí spolu s člověkem a je plně účasten dramatu lidských dějin. Je naplněn božským patosem („divine pathos“), a zve každého člověka, aby tomuto svatému patosu otevřel srdce, nechal se jím prostoupit, a tím „zatoužil po tom, po čem touží Bůh.“ Heschel je v této věci věrným žákem chasidské tradice: Bůh a člověk jsou v pojetí chasidských mistrů tajemně a bytostně, ba osudově spojeni. Bůh je v jistém smyslu „odkázán na člověka“ právě tak, jako je člověk odkázán na Boha. Co to přesně znamená?

Především to, že „Bůh nemá jiné ruce, než ty naše“. Proto volá člověka ke spolupráci, k partnerství ve společném díle nápravy světa („tikun olam“). Člověk, který otevře srdce svatému zanicení, stává se mluvčím a vykonavatelem Boží touhy, a tedy prorokem. Ano, Heschel věří, že proctví neustalo. Bůh stále mluví, stále hledá a volá lidi ochotné naslouchat... a odpovědět. Odpovědi na Boží povolání je pak nejen prorocké slovo, ale také a zejména prorocký čin, konkrétní skutek, směřující k nápravě světa.

I z tohoto důvodu je Heschel právě tak aktivistou jako akademikem. Právě toto přesvědčení jej vedlo k aktivnímu zapojení do veřejné

kampaně proti válce ve Vietnamu, do boje proti diskriminaci Afroameričanů po boku Martina Luthera Kinga, do boje o záchranu sovětských Židů i do angažované účasti na rozhovorech o reformě školství a zdravotnictví v USA.

A ovšem také do rozhovoru s představiteli křesťanských církví, až po aktivní účast na Druhém vatikánském koncilu. Proč je podle Heschela mezináboženský dialog důležitý? Protože dílo nápravy světa si vyžaduje všechny lidi dobré vůle. Bůh podle něj promlouvá ke každému člověku, nejen k věřícím židům. Úkolů je mnoho, židé sami na nápravu světa nestačí. Vzhledem k množství a rozmanitosti úkolů je to podle Heschela dobře, že náboženských tradic je vícero. Ano, „pluralismus je Boží vůlí“ říká Heschel, a „žádné náboženství není ostrov“. Tváří v tvář reálnému ohrožení lidskosti člověka, jemuž čelíme v současném světě, je třeba spojit síly ke spolupráci i přes hranice náboženských tradic.

Podle jednoho jízlivého komentáře byl Heschel prostě „chasid, který se nakazil osvícenstvím“.

Daleko přesnější je říci, že tento pozoruhodný muž, od jehož smrti dnes uplyne padesát let, byl zbožný židovský učenec, který čestně přijal výzvu osvícenské kritiky a nalezl či vybojoval osobitý způsob, jak znovu věrohodně přemýšlet a mluvit o Bohu. A nejen jak přemýšlet a mluvit, ale také jak znovu objevit ve vlastním srdci svatě zanicení a prakticky se zapojit do díla nápravy světa.

Pavel Hošek,
info.dingir.cz

Z ekumeny

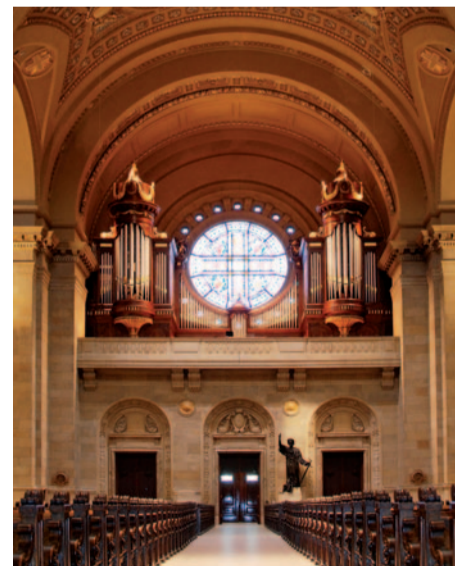
Pozvání ke společným modlitbám v rámci Týdne modliteb za jednotu křesťanů

Dokončení ze str. 3

křesťanů v jednotě, abychom čelili zlu a nespravedlnostem naší doby? Jak můžeme vést dialog a zvyšovat povědomí, porozumění a vhléd do životních zkušeností druhých lidí?

Tyto modlitby a setkání srdcí mají moc nás proměnit – jako jednotlivce i jako celek. Buďme otevření Boží přítomnosti ve všech svých setkáních, když se snažíme o proměnu, o odbourání systémů útlaku a o uzdravení hříchů rasismu. Společně se zapojme do zápasu za spravedlnost v naší společnosti. Všichni patříme Kristu...

V sekci dokumenty na webových stránkách naší církve si můžete najít biblické texty, úvahy, písně a modlitby pro jednotlivé dny a rovněž řád ekumenické bohoslužby, v němž je zdůrazněna symbolika vody a kamene. Z materiálů Týdne modliteb za jednotu křesťanů vybrala a upravila

redakce Katedrála sv. Pavla v hlav. městě Minnesoty

